

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Α.ΔΙ.Π.
ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ & ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

HELLENIC REPUBLIC
H.Q.A.
HELLENIC QUALITY ASSURANCE
AND ACCREDITATION AGENCY

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ: ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εφαρμογές της Βιοϊατρικής Τεχνολογίας στην Υπογονιμότητα – Ανδρικός και Γυναικείος Παράγοντας»

**ΤΜΗΜΑΤΑ
ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΜΑΙΕΥΤΙΚΗΣ**

**ΝΟΜΙΚΑ – ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΩΣ ΥΠΟΒΟΗΘΟΥΜΕΝΗ
ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ**

ΑΘΗΝΑ 2020

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

(1) ΓΕΝΙΚΑ

ΣΧΟΛΗ	ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ		
ΤΜΗΜΑ	ΒΙΟΪΑΤΡΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ		
ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ		
ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΜΕΥ 1.4.1	ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ	1
ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ	ΝΟΜΙΚΑ – ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΩΣ ΥΠΟΒΟΗΘΟΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ		
ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ <i>σε περίπτωση που οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται σε διακριτά μέρη του μαθήματος π.χ. Διαλέξεις, Εργαστηριακές Ασκήσεις κ.λπ. Αν οι πιστωτικές μονάδες απονέμονται ενιαία για το σύνολο του μαθήματος αναγράψτε τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας και το σύνολο των πιστωτικών μονάδων</i>		ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΕΣ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ
ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ		2	7
Προσθέστε σειρές αν χρειαστεί. Η οργάνωση διδασκαλίας και οι διδακτικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται περιγράφονται αναλυτικά στο (δ).			
ΤΥΠΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ <i>γενικού υποβάθρου, ειδικού υποβάθρου, ειδίκευσης γενικών γνώσεων, ανάπτυξης δεξιοτήτων</i>	ΕΙΔΙΚΟΥ ΥΠΟΒΑΘΡΟΥ		
ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ:			
ΓΛΩΣΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ και ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ:	ΕΛΛΗΝΙΚΑ		
ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΣΕ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ERASMUS	ΝΑΙ		
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (URL)	https://eclass.uniwa.gr/		

(2) ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Μαθησιακά Αποτελέσματα   Περιγράφονται τα μαθησιακά αποτελέσματα του μαθήματος οι συγκεκριμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες καταλλήλου επιπέδου που θα αποκτήσουν οι φοιτητές μετά την επιτυχή ολοκλήρωση του μαθήματος.   Συμβουλευτείτε το Παράρτημα Α   - Περιγραφή του Επιπέδου των Μαθησιακών Αποτελεσμάτων για κάθε ένα κύκλο σπουδών σύμφωνα με το Πλαίσιο Προσόντων του Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης   - Περιγραφικοί Δείκτες Επιπέδων 6, 7 & 8 του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων Διά Βίου Μάθησης και το Παράρτημα Β   - Περιληπτικός Οδηγός συγγραφής Μαθησιακών Αποτελεσμάτων   Σκοπός είναι να εξοικειωθεί ο φοιτητής με πρωτόγνωρα και πολύπλοκα ηθικά ζητήματα που εγείρονται από την εφαρμογή των μεθόδων της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, τα οποία προκαλούν νέα ήθη στην ανθρώπινη αναπαραγωγική λειτουργία και ζωή και θέτουν σε αναμφισβήτητη δοκιμασία τα ηθικά αντανάκλαστικά των σύγχρονων κοινωνιών. Οι μέθοδοι Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής εγείρουν ενστάσεις και ηθικά διλήμματα, άρρηκτα συνδεδεμένα με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, καθώς και με τη διατάραξη της παραδοσιακής οικογενειακής δομής, δημιουργώντας νέες εναλλακτικές μορφές οικογένειας. Οι επιφυλάξεις αυτές εντοπίζονται στους προβληματισμούς των βιολόγων, των γιατρών, των νομικών, των εκκλησιαστικών φορέων, καθώς και των φιλοσόφων και κοινωνιολόγων, με σκοπό την αναζήτηση ισορροπιών μεταξύ του συλλογικού και του ατομικού συμφέροντος.

Ο φοιτητής μετά το τέλος του μαθήματος:

- Θα έχει κατανοήσει το αντικείμενο της Ιατρικής Ηθικής, στην Ιατρικώς Υποβοηθούμενη Αναπαραγωγή.
- Μέσω των βιοϊατρικών εξελίξεων, θα είναι σε θέση να επεξεργαστεί και διαχειριστεί τη νέα γνώση και να συμβιβάσει τα νέα αυτά δεδομένα με τις κοινωνικές και ηθικές αντιλήψεις, εντοπίζοντας τις γκρίζες ζώνες ζωής, μεταξύ ζωής και θανάτου.
- Θα έχει την ικανότητα να θέσει και να οριοθετήσει την ηθική προβληματική που αναδεικνύεται έντονη από την τεχνολογική πρόοδο στην ανθρώπινη αναπαραγωγή
- Θα είναι σε θέση να παρακολουθεί και να κρίνει τις βιοϊατρικές έρευνες και εξελίξεις, ειδικά αυτές που ξεφεύγουν από τον πρωταρχικό στόχο της επιστήμης, που είναι η ωφέλεια του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.
- Θα έχει την ικανότητα να κάνει προτάσεις αντιμετώπισης της κακής χρήσης της βιοτεχνολογίας και λύσεις που προλαμβάνουν, ενημερώνουν και καταφέρνουν την παρεμπόδιση των επιζήμιων εφαρμογών της
- Θα έχει αναπτύξει κατάλληλες δεξιότητες ώστε να χειρίζεται από ηθική άποψη, τις μεθόδους υποβοήθησης της ανθρώπινης αναπαραγωγής και τα εκάστοτε νομικά και ηθικά διλήμματα που προκύπτουν από την εφαρμογή τους

Γενικές Ικανότητες

Λαμβάνοντας υπόψη τις γενικές ικανότητες που πρέπει να έχει αποκτήσει ο πτυχιούχος (όπως αυτές αναγράφονται στο Παράρτημα Διπλώματος και παρατίθενται ακολούθως) σε ποια / ποιες από αυτές αποσκοπεί το μάθημα:

Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών

Προσαρμογή σε νέες καταστάσεις

Λήψη αποφάσεων

Αυτόνομη εργασία

Ομαδική εργασία

Εργασία σε διεθνές περιβάλλον

Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον

Παράγωγή νέων ερευνητικών ιδεών

Σχεδιασμός και διαχείριση έργων

Σεβασμός στη διαφορετικότητα και στην πολυπολιτισμικότητα

Σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον

Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας

και ευαισθησίας σε θέματα φύλου

Άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής

Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

.....

Άλλες...

.....

- Αναζήτηση, ανάλυση και σύνθεση δεδομένων και πληροφοριών, με τη χρήση και των απαραίτητων τεχνολογιών
- Λήψη αποφάσεων, άσκηση κριτικής και αυτοκριτικής
- Εργασία σε διεπιστημονικό περιβάλλον
- Εργασία σε διεθνές περιβάλλον
- Παραγωγή νέων ερευνητικών ιδεών
- Επίδειξη κοινωνικής, επαγγελματικής και ηθικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας σε θέματα Ανθρώπινης Αναπαραγωγής
- Προαγωγή της ελεύθερης, δημιουργικής και επαγωγικής σκέψης

(3) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Βασικές αρχές βιοηθικής
2. Νομικό πλαίσιο στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή στην Ελλάδα

3. Θεολογία και υποβοηθούμενη αναπαραγωγή   4. Κοινωνιολογία της ανθρώπινης αναπαραγωγής   5. Η βιοηθική στις βιοιατρικές επιστήμες   6. Βιοηθική και σεβασμός στο έμβρυο   7. Βασικές συνιστώσες του αστικού δικαίου και της βιοηθικής   8. Η ηθική στην έρευνα   9. Η “post mortem” χρήση γαμετών και εμβρύων   10. Βιοηθική και όρια χρήσης νέας γνώσης-Κίνδυνοι   11. Εμπιστευτικότητα προσωπικών δεδομένων-GDPR   12. Θεραπευτική και αναπαραγωγική κλωνοποίηση   13. Κοινωνικά δίκτυα-Καλή και κακή πληροφόρηση
Εργαστηριακές/Φροντιστηριακές Ασκήσεις   -
Εκπαιδευτικά Λογισμικά   -

(4) ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ και ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ <i>Πρόσωπο με πρόσωπο, Εξ αποστάσεως εκπαίδευση κ.λπ.</i>	Στην Τάξη και στο Εργαστήριο πρόσωπο με πρόσωπο.	
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ <i>Χρήση Τ.Π.Ε. στη Διδασκαλία, στην Εργαστηριακή Εκπαίδευση, στην Επικοινωνία με τους φοιτητές</i>	➤ Υποστήριξη Μαθησιακής διαδικασίας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-class	
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ <i>Περιγράφονται αναλυτικά ο τρόπος και μέθοδοι διδασκαλίας. Διαλέξεις, Σεμινάρια, Εργαστηριακή Άσκηση, Άσκηση Πεδίου, Μελέτη & ανάλυση βιβλιογραφίας, Φροντιστήριο, Πρακτική (Τοποθέτηση), Κλινική Άσκηση, Καλλιτεχνικό Εργαστήριο, Διαδραστική διδασκαλία, Εκπαιδευτικές επισκέψεις, Εκπόνηση μελέτης (project), Συγγραφή εργασίας / εργασιών, Καλλιτεχνική δημιουργία, κ.λπ. Αναγράφονται οι ώρες μελέτης του φοιτητή για κάθε μαθησιακή δραστηριότητα καθώς και οι ώρες μη καθοδηγούμενης μελέτης σύμφωνα με τις αρχές του ECTS</i>	Δραστηριότητα	Φόρτος Εργασίας Εξαμήνου
	Διαλέξεις	49
	Διαδραστική Διδασκαλία	14
	Μελέτη & Ανάλυση Βιβλιογραφίας	30
	Εκπόνηση Μελέτης	30
	Συγγραφή Εργασίας	30
	Αυτοτελής Μελέτη	47
	Σύνολο Μαθήματος	200
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ <i>Περιγραφή της διαδικασίας αξιολόγησης Γλώσσα Αξιολόγησης, Μέθοδοι αξιολόγησης, Διαμορφωτική ή Συμπερασματική, Δοκιμασία Πολλαπλής Επιλογής, Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, Ερωτήσεις Ανάπτυξης Δοκιμίων, Επίλυση Προβλημάτων, Γραπτή Εργασία, Έκθεση / Αναφορά, Προφορική Εξέταση, Δημόσια Παρουσίαση, Εργαστηριακή Εργασία, Κλινική Εξέταση Ασθενούς, Καλλιτεχνική Ερμηνεία, Άλλη / Άλλες</i>	1. Γραπτή τελική εξέταση (60%) που περιλαμβάνει: • Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής • Ερωτήσεις Σύντομης Απάντησης, • Επίλυση Προβλημάτων 2. Παρουσίαση Ατομικής ή Ομαδικής Εργασίας (40%)	

Αναφέρονται ρητά προσδιορισμένα κριτήρια αξιολόγησης και εάν και που είναι προσβάσιμα από τους φοιτητές.

(5) ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΗ-ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

-Προτεινόμενη Βιβλιογραφία :

1. Χωριανοπούλου Μ. “Βιοηθική και δικαιώματα”, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.ΠΑΠΑΖΗΣΗΣ, 2018
2. Ηγουμενίδης Μ. «Βασική Βιοηθική-Δεοντολογία-Νομοθεσία για Επαγγελματίες Υγείας», BROKEN HILL PUBLISHERS LTD, 2020
3. Γρινιεζάκης Μ., Μαυροφόρου- Γιαννούκα Α. “ΒΙΟΗΘΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ”, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, 2009
4. Πουλής Ι., Βλάχου Ε. «ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ” ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑΣ, 2016
5. Κανελλοπούλου-Μπότη Μ., Παναγοπούλου -Κουτνατζή Φ. “Ιατρική ευθύνη και Βιοηθική: Σύγχρονες προσεγγίσεις και προοπτικές του μέλλοντος”, BROKEN HILL PUBLISHERS LTD, 2013
6. Ιωαννίδη Β. “Ηθική και εκπαίδευση για την υγεία Βασικά ζητήματα βιοηθικής αγωγής και προαγωγής της υγείας”, ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π.Χ. ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ, 2008
7. Εθνική Επιτροπή βιοηθικής (2002). Κείμενα για τη Βιοηθική, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας
8. Σαρειδάκης, Ε. «Βιοηθική Ηθικά προβλήματα των νέων Βιοϊατρικών τεχνολογιών», Αθήνα: Παπαζήσης, 2008
9. Testart, J. « Η επιθυμία του γονιδίου – Η τεχνολογία του εμβρύου: Επιστημονικές προοπτικές και ηθικά διλήμματα του νέου ευγονισμού», Αθήνα: Κάτοπτρο, 1994
10. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑ “ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΒΙΟΗΘΙΚΗΣ”, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα - Αποθετήριο "Κάλλιπος" (ebook), 2016
11. Αντύπας, Κ. (2004). “Ηθικά διλήμματα στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή. Δάνεια Μητέρα” Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής; 21 (1): 86 – 96
12. Κριάρη - Κατράνη, Ι. (2012). “Τεχνολογίες υποβοηθούμενης τεκνοποίησης και θεμελιώδη δικαιώματα. Νομοθετικές και νομολογικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την αλλοδαπή” σε Ηθική και Δεοντολογία της Υγείας, επιμ. Παναγοπούλου – Κουτνατζή, Φ., Πασχαλίδης, 67 - 86
13. Βρεττού, Χ., Κάκουρου, Γ., Καναβάκης, Ε. (2012). “Προεμφυτευτικός Γενετικός Έλεγχος” σε Ηθική και Δεοντολογία της Υγείας, επιμ. Παναγοπούλου – Κουτνατζή, Φ., Πασχαλίδης, 39 – 55
14. Κουνουγέρη – Μανωλεδάκη, Ε. “Τεχνητή γονιμοποίηση και οικογενειακό δίκαιο. Η ειδική νομοθεσία: νόμοι 3089/2002 και 3305/2005”, 2η έκδοση, Αθήνα – Κομοτηνή: Σάκκουλας, 2005
15. Beuchamp, T. and Childress, J. “Principles of Biomedical Ethics”, 5th edition, New York: Oxford University Press, 2001
16. Diamond, K. (1998). “Cryogenics, frozen embryos and the need for new means of regulations: Why the US is frozen it its current approach”, New York International Law Review 11 (2): 77 – 99
17. Evans, D., Evans, M. (1996). “Fertility, infertility and the human embryo: Ethics, Law and practice of Human artificial procreation” Hum Reprod Update 2: 208 - 224

18. Φανάρας, Β. “Υποβοηθούμενη αναπαραγωγή: ηθικοκοινωνική προσέγγιση”. Θεσσαλονίκη: Το παλίμψηστον, 2000
19. Fasouliotis, S., Schenker, J. (2000). “Ethics and assisted reproduction” Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol; 90: 171 -180
20. Freeman, JS. (1996). “Arguing along the slippery slope of human embryo research” Journal of Medicine and Philosophy; 21 (1): 61 – 81
21. Ντρουμπόγιαννη, Α. (2008). “Το έμβρυο ως ασθενής: Προεμφυτευτική Γενετική Διάγνωση και επιλογή εμβρύου. Βιοηθική προσέγγιση” Επιθεώρηση Βιοηθικής; 1 (1): 132 – 136
22. The ethics of stem cells revisited.de Miguel-Beriain I. Adv Drug Deliv Rev. 2015 Mar;82-83:176-80.
23. Genetic identity concerns in the regulation of novel reproductive technologies Karinne Ludlow Journal of Law and the Biosciences, 1–30 doi:10.1093/jlb/ljaa004 Original Article
24. Evolving ethics in medically assisted reproduction, Guido Pennings Human Reproduction Update 9(4):397-404 · July 2003
25. Ηθικά ζητήματα στην ιατρικά υποβοηθούμενη αναπαραγωγή Δ. Φράγκου, Π. Γαλάνης ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE: ISSN 11-05-3992
26. Balancing Ethical Pros and Cons of Stem Cell Derived Gametes. Segers S, Mertes H, de Wert G, Dondorp W, Pennings G. Ann Biomed Eng. 2017 Jul;45(7):1620-1632
27. In vitro fertilization (IVF) in mammals: epigenetic and developmental alterations. Scientific and bioethical implications for IVF in humans. Ventura-Juncá P, Irrarázaval I, Rolle AJ, Gutiérrez JI, Moreno RD, Santos MJ. Biol Res. 2015 Dec 18; 48:68.
28. Ethical issues in infertility. Serour GI, Serour AG. Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol. 2017 Aug; 43:21-31
29. The epigenetic effects of assisted reproductive technologies: ethical considerations.Roy MC, Dupras C, Ravitsky V. J Dev Orig Health Dis. 2017 Aug;8(4):436-442
30. Pre-embryo donation: ethical and legal aspects. Eisenberg VH, Schenker JG. Int J Gynaecol Obstet. 1998 Jan;60(1):51-7.
31. The moral unacceptability of abandoning human embryos. Tonkens R. Monash Bioeth Rev. 2016 Mar;34(1):52-69.
32. The bioethics of stem cell research and therapy. Hyun I. J Clin Invest. 2010 Jan;120(1):71-5
33. Guidelines for the management of the social and ethical challenges in brain death during pregnancy. Čartolovni A, Habek D. Int J Gynaecol Obstet. 2019 Aug;146(2):149-156.